

Skipulagsstofnun
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, 31. janúar 2024
UST202401-393/S.A.J.
10.05.00

Efni: Ósk um umsögn - Veglagning í Jónsnesi

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar dags. 26. janúar sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um hvort og á hvaða forsendum ofangreind framkvæmd skuli háð mati á umhverfisáhrifum.

Framkvæmdarlýsing

Landeigandi áformar að leggja um 5,6 km langan veg frá afleggjara við Stykkishólmsveg að íbúðarhúsi á Jónsnesi. Ógreinileg slóð liggur frá Jónsnesi að Hofstöðum og er fyrirhugað að fylgja henni frá Jónsnesi rétt austur fyrir Skálaholt en þar er fyrirhugaður nýr vegur sem liggur í norðvestur á milli Ögurvatns og Hofstaðavatns að núverandi vegi að Vogsbotni og honum fylgt að Stykkishólmsvegi. Opnuð verður ný náma í Skálaholti þar sem efni verður tekið í veginn.

Efnistaka

Í greinargerð kemur fram að áætlað er að efnistökusvæðið fyrir veginn verði um 6.000 til 8.000m² að stærð og efnið sem mun verða notað sé um 14.000 til 20.000m³.

Umhverfisstofnun bendi á að samkvæmt 13. gr. skipulagslaga er öll efnistaka á landi, úr botni vatnsfalla og stöðuvatna og úr hafsbotni innan netlaga er háð framkvæmdaleyfi hlutaðeigandi sveitarstjórnar. Þó er eiganda eða umráðamanni eignarlands heimil án leyfis minni háttar efnistaka til eigin nota.

Að mati Umhverfisstofnunar er ekki hægt að skilgreina fyrirhugað efnistöku minni háttar. Auk þess þarf að fjalla nánar hvort efnis sem á að taka mun gagnast í umrædda vegagerð.

Kort og gögn

Erindinu fylgir gróður og náttúruminjakort í kvarðanum 1:250. Umhverfisstofnun bendir á að grunnkortin af svæðunum eru líklega ekki í kvarðanum 1:250, en kortasjá Náttúrufræðisstofnunar Íslands sem sýnir sérstaka vernd votlendis er í kvarðanum 1:25.000.

Sérstök vernd náttúruverndarlaga

Umhverfisstofnun bendir á að innan framkvæmdasvæðisins er votlendi sem nýtur sérstakrar verndar samkvæmt 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.

Í 61. gr. laganna er kveðið á um sérstaka vernd þeirra vistkerfa og jarðminja sem taldar eru upp í 1. mgr. og 2. mgr. sama ákvæðis. Samkvæmt 3. mgr. ákvæðisins ber að forðast rökun þeirra náttúrufræðisbæra, sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með

orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir.

Umhverfisstofnun leggur áherslu á að fjallað sé um votlendið í tillögunni og það komi fram hvaða leiðir verði farnar til þess að forðast rask votlendisins sbr. 61. gr. náttúruverndarlaga og hvaða valkostir séu skoðaðir. Umhverfisstofnun bendir á að ef tillagan gerir ráð fyrir röskun á votlendi þurfi að rökstyðja þá ákvörðun og gera grein fyrir öðrum kostum sem skoðaðir hafa verið sem mögulegir valkostir við útfærslu framkvæmdarinnar og ástæðum þess að þeir urðu ekki fyrir valinu.

Einnig getur vegagerð valdið fyrirstöðu og þurrkáhrifum.

Að mati Umhverfisstofnunar getur framkvæmdi valda raski á votlendi sem nýtur sérstakrar verndar og hafa því neikvæð áhrif á það, því þarf að skoða fleiri valkost, ísertaklega þá valkosti sem raska ekki votlendi. Umhverfisstofnun bendir á að votlendi er mjög mikilvægt¹

Ekki kemur fram hvaða brýnu almannahagsmunir réttlæta röskun á votlendum en eins og tillagan er sett fram virðast einungis einkahagsmunir réttlæta röskun á því.

Því þarf, í samræmi við ofangreint ákvæði náttúruverndarlaga, að koma fram hvaða brýnu almannahagsmunir réttlæta röskun á hrauninu.

Stofnunin bendir á að skylt er að afla framkvæmdaleyfis, eða eftir atvikum byggingarleyfis, vegna allra framkvæmda sem fela í sér röskun á svæðum sem njóta sérstakrar verndar, sbr. skipulagslög og lög um mannvirki. Á þetta að tryggja að tekið sé til ítarlegrar skoðunar hvort framangreint skilyrði sé uppfyllt. Við mat á leyfisumsókn ber að vega saman mikilvægi náttúruminjanna sem í húfi eru og hagsmuni af fyrirhugaðri framkvæmd. Við matið skal litið til verndarmarkmiða 2. og 3. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd, auk þess sem tekið skal mið af mikilvægi minjanna og sérstöðu í íslensku og alþjóðlegu samhengi, sbr. 3. og 4. mgr. 61. gr. laganna.

Ákveði leyfisveitandi að veita leyfi þrátt fyrir framangreint skal hann, með vísan í 5. mgr. 61. gr. náttúruverndarlaga, rökstyðja þá ákvörðun sérstaklega og gera grein fyrir öðrum kostum sem skoðaðir hafa verið sem mögulegir valkostir við útfærslu framkvæmdarinnar og ástæðum þess að þeir urðu ekki fyrir valinu. Einnig skal gera grein fyrir fyrirhuguðum mótvægisáðgerðum, sem og mögulegri endurheimt náttúruverðmæta þegar það á við. Þá skal afrit af útgefnu leyfi sent Umhverfisstofnun, sbr. 6. mgr. ákvæðisins.

Þess má einnig geta að leyfisveitanda er heimilt, skv. 5. mgr. 61. gr. náttúruverndarlaga, að binda leyfi þeim skilyrðum sem eru nauðsynleg til að draga úr áhrifum framkvæmdarinnar á þau náttúrufyrirbæri sem verða fyrir röskun.

Lög um stjórn vatnamála

Umhverfisstofnun bendir á markmið laga um stjórn vatnamála nr. 36/2011 fjalla um að vernda vatn og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa til að vatn njóti heildstæðrar verndar. Jafnframt er lögnum ætlað að stuðla

¹ <https://ust.is/nattura/natturuverndarsvaedi/ramsarsvaedi/um-votlendi/>

að sjálfbærri nýtingu vatns og langátímavernd vatnsauðlindarinnar. Stofnunin bendir á mikilvægi þess að tekið sé tillit til ákvæða laganna í tillögunni og bendir á vefsíðuna www.vatn.is fyrir frekari upplýsingar.

Lögin ná yfir grunnvatn og allt yfirborðsvatn (þ.e. straumvötn, stöðuvötn, árósvatn, strandsjó, lón og jökla) og öll skilgreind vatnshlot skulu vera í a.m.k. góðu vistfræðilegu ástandi (yfirborðsvatn), góðu efnafræðilegu ástandi (yfirborðsvatn og grunnvatn) og hafa góða magnstöðu (grunnvatn) ásamt þeirri kröfu um að vatnsgæði rýrni ekki. Starfsemi eða framkvæmdir mega ekki valda því að vatnshlot nái ekki þeim umhverfismarkmiðum sem sett hafa verið fyrir þau.

Til þess að hægt sé að leggja mat á hvort að starfsemi og framkvæmdir hafi áhrif á vatnshlot þarf að fara fram mat á áhrifum á gæðapætti sem skilgreindir hafa verið fyrir vatnshlotin. Áhrifamatið þarf að uppfylla kröfur laga nr. 36/2011 um stjórn vatnamála og 535/2011 um flokkun vatnshlota, eiginleika þeirra, álagsgreiningu og vöktun og breytingar á starfseminni eiga að samræmast markmiðum og kröfum laganna. Í því felst að fjalla skal um og meta áhrif framkvæmdarinnar á gæðapætti þess/þeirra vatnshlota sem um ræðir og hvort framkvæmdin geti leitt til þess að þau nái ekki umhverfismarkmiðum.

Umhverfisstofnun bendir auk þess á að í 28. gr. laga nr. 36/2011 um stjórn vatnamála, segir að opinberar áætlanir á vegum stjórnvalda, svo sem vegna skipulagsmála, náttúruverndar, orkunýtingar og samgangna, skulu vera í samræmi við þá stefnumörkun um vatnsvernd sem fram kemur í vatnaáætlun.

Leyfisveitingar

Breiðafjörður er friðlýstur skv. lögum nr. 54/1995. Friðlýsinginn nær til allra eyja, hólma og skerja á Breiðafirði ásamt fjörum í innri hluta fjarðarinnar sem markast af línu dreginni frá Ytranesi á Barðaströnd við fjörðinn norðanverðan í Hagadrápssker um Oddbjarnarsker, Stagley og Höskuldsey í Vallabjarg að sunnanverðu. Fjara er skilgreind sem landræma á strönd stöðuvatns eða sjávar, sem er mótuð af hreyfingum vatnsins og venjulega þakin seti úr sandi, mól og grjóti. Sjávarfjara telst að jafnaði það svæði, sem við stórstreymi er undir vatni á flóði og á þurru, þegar lágsjávað er. Hluti framkvæmdarinnar mun fara í gegnum sjávarfitjar sem eru hluti af verndarsvæðis Breiðafjarðar. Samþykktar skipulagsáætlanir eru ekki fyrir hendi á því svæði sem ráðgert er að framkvæmdir fari fram. Umrædd framkvæmt er því leyfisskyld hjá Umhverfisstofnun skv. 2. mgr. 6.gr. laga nr. 54/1995 um vernd Breiðafjarðar. Hægt er að sækja um leyfi til framkvæmda í gegnum þjónustugátt stofnunarinnar.

Niðurstaða

Umhverfisstofnun telur í ljósi framangreinds að framkvæmdin geti haft umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér og skuli því háð mati á umhverfisáhrifum.

Virðingarfyllt,

Sverrir Aðalsteinn Jónsson

teymisstjóri

Axel Benediktsson

sérfræðingur